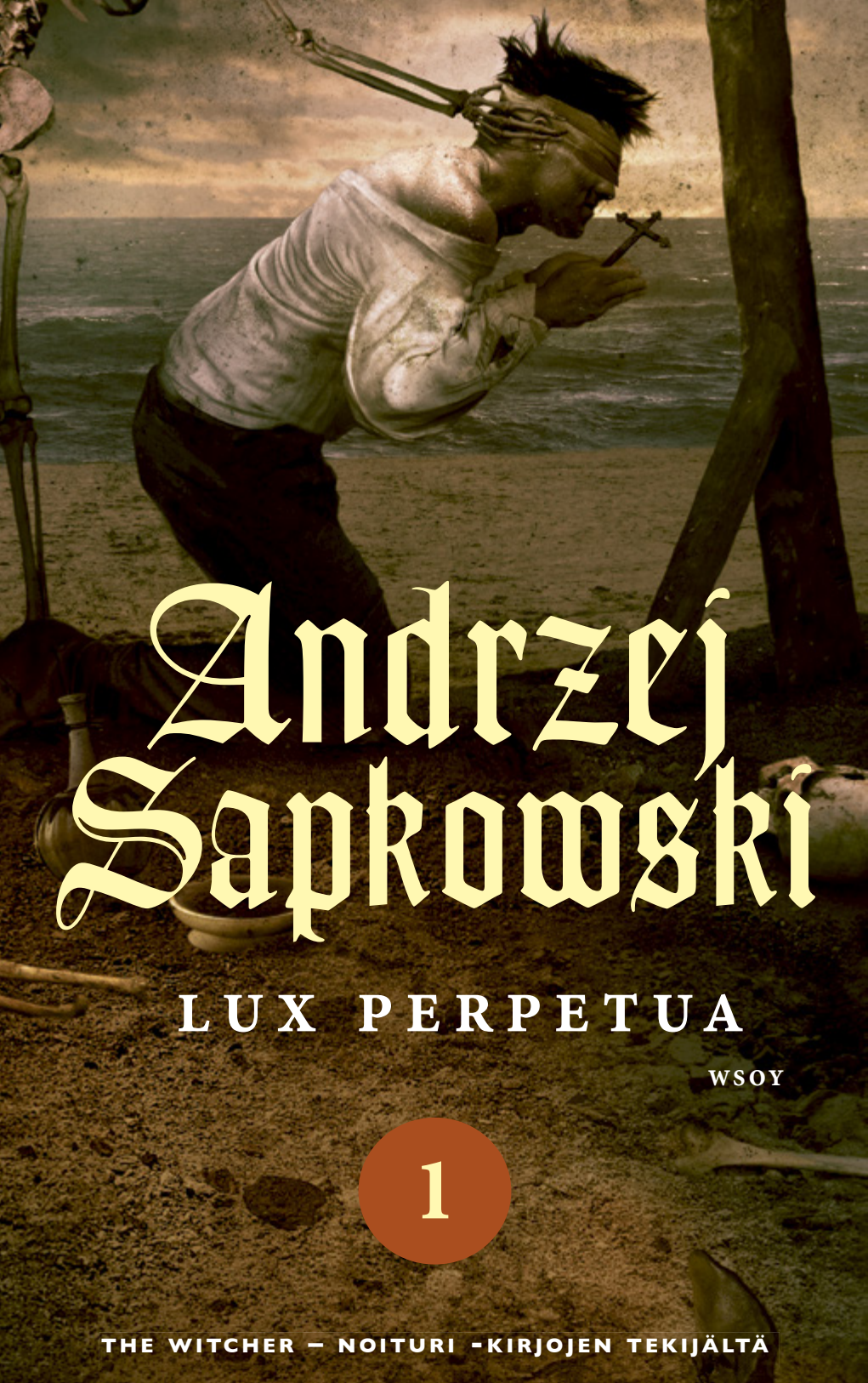

Andrzej Sapkowski

LUX PERPETUA

WSOY

1

THE WITCHER – NOITURI -KIRJOJEN TEKIJÄLTÄ

HUSSILAISTRIOLOGIA

Sarjassa aiemmin ilmestyneet

Narrenturm 1

Narrenturm 2

Herran soturit 1

Herran soturit 2

Andrzej Sapkowski

LUX PERPETUA

OSA 1

SUOMENTANUT TAPANI KÄRKKÄINEN

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Puolankielinen alkuteos

Lux perpetua (s. 1–283)

© 2006, by Andrzej Sapkowski

Published by arrangement with Patricia Pasqualini Literary Agency.

Suomenkielinen laitos © Tapani Kärkkäinen ja WSOY 2022

Werner Söderström Osakeyhtiö

Raamattu-sitaatit Suomen evankelis-luterilaisen kirkolliskokouksen
vuosina 1933 ja 1938 käyttöön ottamista suomennoksista.

ISBN 978-951-0-48289-6

Painettu EU:ssa

*Omistan tämän kirjan Jevgeni Vaisbrotille, hienolle ihmiselle
ja erinomaiselle kääntäjälle, joka yli puolen vuosisadan ajan
teki puolalaista kirjallisuutta tunnetuksi
ystävillemme Venäjällä.*

Tekijä

*Dies irae, dies illa,
solvet saeculum in favilla,
teste David cum Sibylla...*¹

VIHAN PÄIVÄ, päivä tuo, on tuhoava aikakauden tuhkaan, sen todistavat sekä Daavid että Sibylla. Sydänjuuret värähtää, taivas ja maa kun häviää. Ihmiskunta peljästy, tuomari kun lähestyy. Taivaan torvi äänen antaa, kaikuu kaikkeen maailmaan, maan allekin kaiun kantaa, kuolleet kutsuu haudoistaan tuomiolle, käskee eteen Herran istuimen...

Trararara, trararara, trararara dum, dum dum...
Lacrimosa dies illa
qua resurget ex favilla
iudicandus homo reus.
Huic ergo parce, Deus.

Oi, oi, voi, voi, lähestyy, hyvät herrat ja rakkaat kuulijat, lähestyy vihan päivä, surkeuden päivä, päivä kyynelten. Lähestyy Tuomion ja rangaistuksen päivä. Niin kuin Johanneksen kirjeessä lukee: *Antichristus venit, unde scimus quoniam novissima hora est.* Antikristus tulee, me tiedämme, että nyt on viimeinen aika. Maailmanloppu lähenee, kaiken määrä täyttyy...

Toisin sanoen: piru vie, nyt ei ole hyvin asiat.

1 Latinan- ja muunkielisten sitaattien käännökset löytyvät kirjan lopusta.

Antikristus, hyvät herrat ja rakkaat kuulijat, on tuleva Danin heimosta.

HÄN SYNTYY Babylonissa. Maailmanlopun koittaessa hän tulee ja ehtii hallita puoli neljättä vuotta. Hän rakentaa temppelinä Jerusalemiin, hallitsee kuninkaan valtuuksin ja muuttaa raunioksi Herran Kirkon. Hän ajaa tulisella pätsillä ja tekee ihmetekojaan joka paikassa. Haavojaan esittelemällä hän johtaa harhaan monta uskollista kristittyä. Hän tulee tulen ja miekan kanssa, ja herjaus on hänen voimansa, olkansa luopumus, oikea kätensä tuho ja vasen pimeys. Kasvonsa ovat kuin villieläimen, otsa korkea ja kulmat yhteen kasvaneet... Oikea silmä on kuin nouseva aamutähti ja vasen liikkumaton, vihreä kuin kissalla, ja siinä on kaksi silmäterää yhden sijasta. Nenänsä on kuin kuilu, suu kyynärän levyinen, hampaat nyrkinkokoiset. Sormensa ovat kuin rautaiset viikatteet...

Hetkinen, hetkinen! Mitä te tuolla lailla huudatte vanhalle miehelle, arvon herrat? Miksi pitää heti paikalla ruveta uhkailemaan? Mistä hyvästä? Ai että pelottelen? Että raakun synkkiä kuin korppi? Vaan kun en raaku synkkiä, herrat hyvät! Puhun totta, puhdasta totta, Kirkon isien vahvistamaa. Niin ja evankeliumeissa vahvistettua! Ai että apokryfisissä? Niin mitä siitä että apokryfisissä? Koko maailma on yhtä apokryfiä.

Mitäs sinä siinä tuot, tytöntyllerö? Mikä siellä kannuissa kuohuu? Ei kai olvi sattumalta?

Ohhoh, onpas oivallista... Schweidnitzista varmaan...

Hohoo! Katsokaapas akkunaan, oi arvon herrat! Erehtyykö vanhan miehen silmä? Näyttääkö minusta vain, että aurinkoinen se siellä kurkistaa pilvien takaa? Herranen aika, sehän se siellä! Loppu tuli sadesäälle ja koiranilmalle. Katsokaa, valo täyttää koko maailman, valuu taivaasta valkeana kultapylväänä. Suuri, suuri valkeus...

Lux perpetua!

Sellaista sielu ikävöi. Ikuista valoa. Ikävöi niin...

Mitä sanotte? Että kun sade loppuu, niin loppuu myös kapakassa istuminen ja on taas kiire tien päälle? Että koska näin on asiat, pitäisi saada tarina kiireemmin loppuun eikä laverrella? Pitäisi kertoa, miten oikein kävi Reynevanille ja hänen rakkaalle Jutalleen, Scharleylle ja Simsonille siihen maailmanaikaan, ankarina sotavuosina, kun Lausitzin, Sleesian, Saksin, Thüringenin ja Baijerin maat vuosivat verta ja töröttivät mustina raunioläjinä? Tuossa tuokiossa, arvon herrat, tuossa tuokiossa. Minä kerron, sillä tarinakin on jo lähestymässä loppuaan omalla luontaisella tempollaan. Mutta sanottava on, että jos odotatte onnellista tai iloista loppua, niin joudutte pettymään ankarasti... Että mitä? Että taas minä pelottelen? Synkistelen? Mutta miten tässä voisi olla synkistelemättä, kun maailmassa tapahtuu hirmuisia asioita? Kun koko Eurooppa, katsokaa nyt, on yhtä taistelun melskettä?

Pariisin luona ei veri kuivu ranskalaisten ja englantilaisten, burgundien ja armagnacilaisten miekoilla. Yhä jatkuu murha ja tuho Ranskanmaalla, kuten sanoo Ovidius, yhä jatkuu sotiminen. Mahtaako jatkua kokonaiset sata vuotta?

Englanti kuohuu kapinoiden kourissa, Gloucester pitää vihaa Beaufortien kanssa. Siitä tulee, sanokaa minun sanelleen, pahaa verta Yorkien ja Lancasterien välille, punaisen ja valkoisen ruusun välille.

Tanskassa tykit jylisevät, kun Eerik Pommerilainen taistelee ankarasti Schleswigin ja Holsteinin herttuoita vastaan. Zürich on noussut aseisiin kantoneita vastaan ja uhkaa Helvetian

valaliiton yhtenäisyyttä. Milano taistelee Firenzen kanssa. Napolin kaduilla riehuvat valloittajat, Aragonian ja Navarran sotamiehet.

Moskovan ruhtinaskunnassa miekat ja soihdut tanssivat, Vasili II käy veristä valtataistelua Juri Dmitrijevitsšin, Vasili Kosoin ja Dimitri Šemjakan kanssa. *Vae victis!* Voitetut itkevät punaisia kyyneliä verisistä silmäkuopistaan.

Urhea János Hunyadi taistelee menestyksekkäästi turkkilaisia vastaan. Hyvä, Árpádin lapset! Mutta puolikuu jo roikkuu Transilvanian yllä kuin Damokleen miekka, se väilyy Dravan, Tisan ja Tonavan laaksojen päällä. Voi, madjaareita odottaa bulgaarien ja serbien murheellinen kohtalo.

Venetsia vapisee, kun Murad II verisellä jataganillaan leikkaa Epeiroksen ja Albanian kurkkua. Bysantin keisarikunta on kutistunut pelkäksi Konstantinopoliksi, Johannes VIII ja veljensä Konstantinos katselevat levottomina muureilta, tähyilevät, ettei Osman vain ole jo tulossa. Yhtykää, Idän ja Lännen kristityt, yhteisen vihollisen edessä! Yhtykää ja yhdistykää!

Mutta taitaa olla jo liian myöhäistä...

Lähellä on suuri Herran päivä, ja se on oleva vihan päivä, sorron ja ahdingon päivä, raunioiden ja tuhon, hämärän ja pimeyden, pilvien ja ukkosen päivä.

Dies irae...

Niin on ennalta kertonut kuningas Daavid psalmeissaan, niin on ennustanut profeetta Sefanja, pakananäkijä Sybilla aavistellut. Kun näette, että veli antaa veljensä kuolemaan, että lapset nousevat vanhempiaan vastaan, että vaimo jättää miehensä ja kansa julistaa sodan toiselle kansalle, että koko maan valtaa suuri nälkä, suuri tauti ja monet onnettomuudet, silloin huomaatte, että loppu on lähellä... Häh? Että mitä? Että kaikki tämä on arkea joka päivä, jatkuvasti ja lakkaamatta? Ja että ei pelkästään viime aikoina, vaan jo satoja vuosia, yhä uudelleen ja uudelleen? Hohoo, oikeassa

olette, arvon herra ritari, joka olette vaakunaltanne Habdank, ja te, jalo pyhän Franciscuksen veljestön edustaja. Oikeassa olette, kun siinä nyökyttelette ja viisaasti ilmeilette, myös te, arvon herrat, sekä te, hurskaat munkkiveljet, ja te, kelpo kauppiaat. Oikeassa olette. Kaikkialla on pelkkää pahuutta ja rikosta. Veljesmurhia päivästä päivään, petoksia alinomaa, verenvuodatusta solkenaan. Juuri siksi uskon, että on alkanut petoksen, väkivallan ja julmuuden kausi, alituisen sotimisen aika. Kun näin on, miten voi tietää, onko maailmanloppu jo alkanut vai eikö vielä? Mistä sen voi nähdä? Mistä merkeistä sen voi päätellä, mitkä ovat sen *signa et ostenta*?

Huomaan, että nyökyttelette yhä päätänne, arvot herrat, hyvät porvarit ja kunnianarvoiset munkkiveljet. Tiedän, mitä ajattelette, sillä olen itsekin miettinyt samaa monet kerrat.

Olen miettinyt, että entä jos kaikki tapahtuukin ilman mitään merkkiä. Ilman meteliä. Varoittamatta. Ihan tuosta vain, hupsista! Loppu, *finis mundi*. Armotta, tuosta noin vain. Entä jos Sodomassa ei olekaan yhtään vanhurskasta? Tai ehkäpä meille, kapinalliselle sukukunnalle, ei merkkiä edes anneta?

Mutta älkää pelätkö. Kyllä meille annetaan. Evankelistat ovat niin luvanneet. Sekä viralliset että apokryfiset.

Ja on oleva merkit auringossa ja kuussa ja tähdissä, ja ahdistus kansoilla maan päällä ja epätoivo, kun meri ja aallot pauhaavat. Taivaitten voimat järkkyvät. Aurinko pimenee, eikä kuu anna valoansa, ja tähdet putoilevat taivaalta. Ja neljä tuulta päästetään irti perustuksistaan. *Movebuntur omnia fundamenta terrae*, maa ja meri järkkyvät ja niiden kanssa vuoret ja kukkulat. Taivaasta kuuluu arkkienkelin ääni, ja se kantautuu syvimpiin kuiluihin saakka.

Ja seitsemän päivän ajaksi tulevat taivaalle merkit. Millaiset, sen kerron nyt. Kuulkaa!

Ensimmäisenä päivänä pohjoisesta tulee pilvi. Ja siitä lankeaa verinen sade kaiken maan päälle.

Toisena päivänä maa liikkuu pois paikaltaan, taivaan portit aukenevat idästä, ja suuren tulen savu peittää koko taivaan. Ja sinä päivänä on suuri pelko ja kauhistus oleva maailmassa.

Kolmantena päivänä taas maan kuilut voihkaisevat maailman neljällä äärellä, ja kaiken täyttää kauhistuttava rikin käry. Ja tämä jatkuu aina yhdeksänteen hetkeen asti.

Neljäntenä päivänä auringon kiekko peittyy, ja tulee suuri pimeys. Synkkyys täyttää maailman, kun aurinkoa ja kuuta ei enää näy, ja tähdet sanoutuvat irti tehtävästään. Tämä jatkuu aamuun asti.

Kuudennen päivän aamu on sumuinen.

Ensimmäinen luku

jossa Reynevan yrittää päästä lemmittynsä jäljille mutta joutuukin lukemattomiin vaikeuksiin. Tarkemmin sanottuna päätyy kirotuksi. Niin kotona kuin ulkona, seistessään, istuessaan ja työtä tehdessään. Ja samaan aikaan Eurooppa mullistuu ja ottaa käyttöön uusia taistelutekniikoita.

AAMU OLI sumuinen ja helmikuun aamuksi melko lauha. Yöllä oli alkanut suojasää, ja aamun sarastaessa lumi oli jo muuttunut sohjoksi niin että kavioiden jättämät kuopat ja kärryjen pyöränjaljet täyttyivät saman tien mustalla vedellä. Akselit ja aisat nitisivät, hevoset korskuivat, ja ajurit kiroilivat uneliaasti. Lähes kolmesataa vaunua käsittävä saattue eteni hitaasti. Sen yllä leijaili raskas ja tunkkainen suolasillin lemu. Sir John Falstaff keinui unisena satulassa.

*

Parin pakkaspäivän jälkeen oli tullut äkisti suoja. Räntä, jota oli koko yön satanut, suli nopeasti. Jää alkoi sulaa kuusten oksilta ja pisarteli maahan.

»Käykää kimppuun! Lyökää!»

»Haa!»

Taistelun raivoisa melske pelästytti mustavarikset, ne lehahtivat lentoon paljailta puunoksilta, ja helmikuun lyijyn-harmaan taivaan täytti musta ja väpättävä mosaiikki. Kosteaa

ilma täyttyi vaakunnasta. Raudan kalskeesta ja rytinästä. Huudoista.

Taistelu oli lyhyt, mutta kiivas. Kaviot uursivat loskaa ja jauhoivat sen mudan sekaan. Hevoset hirnuivat ja vingahtelivat ohuesti, miehet karjuivat. Toiset uhmakkaasti, toiset kivusta. Kaikki oli alkanut äkisti ja päättyi nopeasti.

»Hohoo! Kaikki koolle! Tänne!»

Ja vielä kerran, hiljempaa, kauempaa. Kaiku kimpoili metsän puista.

Varikset vaakkuivat ja kaartelivat metsän yllä. Jytinä etään-tyi vähitellen. Huudot vaimenivat.

Veri värjäsi lätäköt, imeytyi lumeen.

*

Haavoittunut aserenki kuuli ratsumiehen lähestyvän, hevosen hirnahtelu ja valjaiden helähtely valpastuttivat hänet. Hän voihkaisi ja yritti nousta pystyyn, mutta ei pystynyt; ponnistus vauhditti verenvuotoa, ja purppurainen virta pulpahteli entistäkin vuolaammin kyrassin levyjen välistä ja valui peltiä pitkin. Haavoittunut painoi selkänsä lujemmin puunrunkoa vasten ja veti tikarin esiin. Hän tiesi hyvin, miten surkea ase se oli sille, joka ei voinut nousta pystyyn, jonka kylki oli keihään lävistämä ja nilkka nyrjähtänyt hevosen selästä pudotessa.

Lähestyvä ruunikko oli peitsari, jalkojen epätavallisen askelluksen huomasi heti. Ruunikon selässä istuvalla ratsastajalla ei ollut rinnassaan Kalkin kuvaa, joten hän ei ollut yksi niistä hussilaisista, joiden kanssa aserengin joukkue oli hetkeä aiemmin taistellut. Ratsumiehellä ei myöskään ollut haarniskaa. Eikä aseita. Hän näytti tavalliselta matkalaiselta. Haavoittunut aserenki tiesi kuitenkin liiankin hyvin, että nyt, Herran vuoden 1429 helmikuussa, Striegaun kukkuloilla ei kulkenut tavallisia matkalaisia. Helmikuussa 1429 Striegaun kukkuloilla ja Jauerin tasangolla ei kulkenut yhtään ketään.

Ratsumies katseli häntä pitkään satulansa korkeuksista. Pitkään ja ääneti.

»Verenvuoto pitää tyrehdyttää», hän sanoi lopulta. »Voin tehdä sen. Mutta vain siinä tapauksessa, että heität tikarisi pois. Jos et tee sitä, menen matkoihini, ja joudut pärjäämään yksin. Valitse.»

»Kukaan», aserenki ähkäisi. »Kukaan ei maksa minusta lunnaita... Jotta et sitten sanoisi, että en muka varoittanut...»

»Heitätkö sen tikarin pois vai et?»

Aserenki kirosi hiljaa ja viskasi tikarin menemään vasemmalla kädellään. Ratsumies hyppäsi alas, avasi satulalaukun nyörit ja polvistui aserengin viereen pieni, nahkainen laukku kädessään. Hän leikkasi pienellä linkkuveitsellä poikki remmit, joilla rintapanssarin levyt oli kiinnitetty selkäpanssariin. Levyt irrotettuaan hän ratkoi auki gambesonin, veti sen reumat sivuun ja kumartui katsomaan.

»Ei hyvä», hän murahti. »Ei näytä yhtään hyvältä. *Vulnus punctus*, pistohaava. Ja syvä... Sidon sen, mutta ilman muuta hoitoa emme pitkälle pötki. Vien sinut Striegauhun.»

»Striegau... Striegauta piiritetään... Hussilaiset...»

»Tiedän. Älä liiku.»

»Minä taidan...» aserenki huohotti. »Minä taidan tuntea sinut...»

»Sinunkin naamasi tuntuu minusta tutulta.»

»Olen Wilkosch Lindenau... Ritari von Borschnitzin knaappi, Herra muistakoon häntä valtakunnassaan... Münsterbergin turnajaiset... Olin mukana viemässä sinua torniin... Sinä olet... sinä olet Reinmar Bielaalainen, eikö niin?»

»Mhm.»

»Mutta sinuthan...» aserenki jatkoi, ja hänen silmänsä laajenivat pelosta. »Kristus sentään... Sinuthan on...»

»Kirottu? Niin kotona kuin ulkona? Pitää paikkansa. Nyt sattuu.»

Aserenki puristi hampaansa lujasti yhteen. Juuri ajoissa.

Reynevan talutti hevosta. Satulassa kyhjöttävä Wilkosch Lindenau valitti ja voihki.

Kukkulan ja metsän takana kulki maantie, ja sen varressa, aivan lähellä, kohosivat nokiset rauniot, perustuksia myöten hävitetyt jäänteet rakennuksista, jotka Reynevan juuri ja juuri tunnisti entiseksi karmeliittaluostariksi. Siinä oli pitänyt majaa Beatissimae Virginis Mariae de Monte Carmelin sääntökunta. Luostarin yhteydessä oli toiminut demeriittien talo, niskuripapeille tarkoitettu eristys- ja rangaistuspaikka. Aivan lähellä oli Striegau, jota siis piiritettiin.

Striegauta piirittävä armeija oli runsasväkinen – Reynevan arvioi yhdellä silmäyksellä sen kooksi viisituhatta-kuusituhatta miestä. Oikeiksi siis osoittautuivat huhut siitä, että Orvot olivat saaneet vahvistusta Määristä. Edellisen vuoden joulukuussa Jan Královec oli ottanut Sleesian-retkelleen vajaa neljätuhatta asemiestä sekä vastaavan määrän taisteluvaunuja ja tykistöä. Nyt vaunuja oli viisisataa, ja mitä tykkeihin tuli, juuri nyt oli tullut aika esitellä niiden voimaa. Kymmenkunta bombardia ja mörssäriä paukahteli niin että jytisi, ja tykkiasemat ja niiden edustat peittyivät savuun. Kivikuulat lentää viuhuivat kaupunkia kohti ja iskivät muureihin ja rakennuksiin. Reynevan näki, mihin ammuksiset osuivat, ja tiesi, mihin ne oli tähdätty. Tulituksen kohteena olivat Kärstorni ja Schweidnitzinportin yllä oleva bastioni, kaupungin tärkeimmät etelän- ja idänpuoleiset puolustusvarustukset, torinlaidan hienoimmat talot ja pääkirkko. Jan Královec Hrádekilainen oli kokenut komentaja ja tiesi, ketä kiusata ja kenen omaisuus tuhota. Se, miten kauan kaupunki puolustautui, riippui tavallisesti patriisien ja papiston mielialoista.

Yhteislaukausta olisi periaatteessa pitänyt seurata rynnäkkö, mutta mitään sellaista ei näyttänyt tapahtuvan. Päivystysvuorossa olevat osastot ampuivat valliensa takaa jousilla,

arkebuuseilla ja tarasnitzoilla, mutta muut Orvot näyttivät laiskottelevan leirinuotioittensa ja keittopatojensa äärellä. Minkäänlaista liikehdintää ei näkynyt myöskään esikunnan teltoissa, joiden yllä Kalkin ja pelikaanin kuvin koristellut viirit roikkuivat raukeina.

Reynevan talutti hevostaan kohti juuri esikuntaa. Hänen ohittamiensa Orpojen katseet seurasivat häntä ja Wilkosch Lindenauta välinpitämättömästi, kukaan ei pysäyttänyt heitä, ei huutanut mitään eikä kysellyt, keitä he oikein olivat. Orvot saattoivat tunnistaa Reynevanin, sillä monet tiesivät hänet. Saattoi myös olla, että heitä ei vain yksinkertaisesti jaksanut kiinnostaa.

»Nämä leikkaavat minulta kurkun auki...» Lindenau mutisi satulassaan. »Kiikuttavat ilmassa miekkoihinsa pistettynä... Kerettiläiset... Hussilaiset... Pirut...»

»Eivät ne sinulle mitään tee», Reynevan sanoi rohkaistakseen myös itseään nähdessään karhukeihäin ja gisarmein aseistetun vartion lähestyvän. »Mutta kutsu heitä varmuuden vuoksi kuitenkin böömiläisiksi. *Vitáme vas, bratři!* Olen Reinmar Bielaulainen, muistatteko? Täällä tarvitaan lääkäriä! *Felčar!* Kutsukaa välskäri paikalle!«

*

Kun Reynevan tuli esikuntaan, Brázda Klinštejniläinen ryntäsi heti paikalla syleilemään ja suutelemaan häntä, ja hänen jälkeensä kättä ryhtyivät puristelemaan ja selkää taputtelemaan Jan Kolda Sandbachilainen, veljekset Matěj ja Jan Salava Leipelaiset, Piotr Polak, Vilém Jeník ja joukko muita, joita Reynevan ei tuntenut. Jan Královec, Orpojen hetmanni ja sotaretken johtaja, ei pahemmin tunteillut. Hän ei myöskään näyttänyt yllättyneeltä.

»Reynevan», hän totesi jokseenkin viileästi. »Kas vain, kas vain. Tervetuloa, tuhlaajapoika. Tiesin, että tulisit takaisin.»

»Piru vie, nyt ei ole hyvin asiat.»

BRESLAUN piispa julistaa Reynevanin kirkonkiroukseen, koska »hän on tehnyt syntiä herjauksella, pyhävähäistyksellä, noituudella, uskosta luopumisella ja päälle päätteeksi aivan tavallisilla rikoksilla». Nuori lääkärimme ei kuitenkaan menetä rohkeuttaan arkkivihollisensa edessä, vaan etsii yhä sinnikkäästi elämänsä naista, jonka inkvisitio on siepannut. Etsinnät kuljettavat häntä vaaran paikasta toiseen pitkin poikin Sleesiaa, Böömiä ja Määriä, joilla verinen uskonsota raivoaa...

Lux perpetua on Hussilaistrilogian kolmas kirja. Nykyisten Puolan ja Tšekin värikkäälle ja sotaisalle 1400-luvulle sijoittuva teos ilmestyy kahdessa osassa, joista tämä on ensimmäinen.

»Kiertelyn ja kaartelun takaa pilkistää kuitenkin aina totuus, pilkistää niin kuin perse nokkospöheiköstä.»

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-48289-6